

ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

На правах рукопису

МАРЧЕНКО Валерія Анатолійович

УДК 631.14:636.22/.28.083:637.5'62

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСНОГО
ПОТЕНЦІАЛУ ПРИ РІЗНИХ ТЕХНОЛОГІЯХ УТРИМАННЯ
М'ЯСНОЇ ХУДОБИ

08.07.02 - економіка сільського господарства і АПК

А В Т О Р Е Ф Е Р А Т
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Дніпропетровськ - 1998

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у відділі виробництва яловичини інституту тваринництва Української Академії аграрних наук

Науковий керівник - доктор економічних наук, професор
РИЖКОВ Василь Григорович

Офіційні опоненти: член-кореспондент УААН,
доктор економічних наук,
АМЕРСОВ Володимир Якович
кандидат економічних наук, доцент
ПЛАКСІЄНКО Валерій Якович

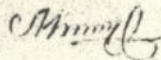
Провідна установа - Харківський зооветеринарний інститут
ім. М.М. Борисенка.

Захист відбудеться 11 травня 1995 року о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 03.03.02 для захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук в Дніпропетровському державному аграрному університеті за адресою: 320600, Дніпропетровськ - 27, вул. Ворошилова, 25 /корпус № 1, ауд. 228/.

З дисертацією можна ознайомитись в бібліотеці Дніпропетровського держагроуніверситету.

Автореферат розіслано 7 квітня 1995 року

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат економічних наук, доцент

Макаренко П.Н.

ЛННБ України ім.В.Стефаника

Стефаника
України

00754671 (U)

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність досліджень. На Україні створюється нова галузь - м'ясне скотарство. Застосовувані технології прив'язного і безприв'язного утримання худоби суттєво відрізняються між собою за показниками продуктивності тварин, оплати корма продукцією, продуктивності праці, витрат пального і електроенергії, води і підстилки, вартості скотомісця і пов'язаних з цим витрат на амортизацію і поточний ремонт основних засобів виробництва, строків окупності капітальних вкладень прибутками. Питання про економічну ефективність використання ресурсного потенціалу при різних технологіях утримання м'ясної худоби з урахуванням якості м'яса практично не вивчалось. Актуальність даного питання і визначила вибір теми дисертаційної роботи.

На підставі проведених до теперішнього часу експериментальних досліджень не можна дати комплексну оцінку різних технологій утримання м'ясної худоби і використання ресурсного потенціалу, тому, що в них вивчались в основному тільки показники продуктивності тварин і оплат. корму приростами. Неможливо виявити ефективність різних технологій утримання і за результатами роботи діючих комплексів, так як на практиці немає навіть двох ферм, однакових за розмірами, рівнем і повноцінністю годівлі тварин, рівнем механізації виробничих процесів, вартості скотомісця і т.п. Ось чому виникла необхідність визначення економічної ефективності різних технологій утримання м'ясної худоби і використання ресурсного потенціалу на підставі постановки спеціальних виробничих експериментів.

Мета досліджень - виявити економічну ефективність використання ресурсного потенціалу при різних технологіях утримання м'ясної худоби в умовах степової зони.

Виходячи з цього, були поставлені такі завдання:

- 1) вивчити стан галузі виробництва яловичини в м'ясному скотарстві України;
- 2) вивчити матеріали експериментальних досліджень наукових закладів по технологіях утримання м'ясної худоби;
- 3) вивчити матеріали експедиційного обстеження конкретних господарств України, в яких використовуються різні технології утримання м'ясної худоби;
- 4) провести власні експериментальні дослідження;

5) провести комплексну зоотехнічну, економічну і енергетичну оцінку різних технологій утримання м'ясної худоби;

6) розробити і обґрунтувати розміри і структуру ресурсного потенціалу при різних технологіях;

7) виявити економічну ефективність використання кожного виробничого ресурсу окремо і усього ресурсного потенціалу при різних технологіях.

Об'єктами досліджень були колгоспи і радгоспи степової зони України, спеціалізовані на м'ясному скотарстві. Експериментальні дослідження проводились у колгоспі ім. Т.Г.Шевченка Знамянського району Кіровоградської області.

Методика досліджень. Теоретичною і методологічною основою досліджень були твори вчених економістів-аграрників, рекомендації науково-дослідних установ. Залежно від мети застосовувались різні методи досліджень: абстрактно-логічний; монографічний, економіко-статистичний, розрахунково-конструктивний, фотохронометражних спостережень, економіко-математичний з застосуванням ЕОМ, експериментальний. Первинними матеріалами були дані річних звітів колгоспів і радгоспів степової зони України за 1985-1992рр; дані ЦСУ України за 1975-1992рр, первинного бухгалтерського обліку та експедиційного вивчення передових господарств по виробництву яловичини, результати експериментальних досліджень наукових закладів по технологіям годівлі і утримання м'ясної худоби, двох власних тривалих науково-виробничих дослідів, економічна, зоотехнічна, агрономічна і технічна література.

Наукова новизна. Вперше на основі експериментальних досліджень на одній фермі, при єдиному для усіх груп скота рівні і повноцінності годівлі тварин, високому рівні механізації виробничих процесів проведена комплексна зоотехнічна, економічна та енергетична оцінка основних технологій утримання м'ясної худоби - на прив'язі, безприв'язно на глибокій підстилці і безприв'язно у комбібоксах. Виявлена економічна ефективність використання кожного виробничого ресурсу окремо і сукупного ресурсного потенціалу при різних технологіях утримання м'ясної худоби.

Головними показниками ефективності різних технологій утримання м'ясної худоби і використання ресурсного потенціалу прийняті такі: продуктивність тварин, якість м'ясної продукції, оплата корму приростами, продуктивність праці, витрати на амортизацію і

поточний ремонт основних засобів, витрати на пально-мастильні матеріали, паливо, електроенергію, інші прямі і накладні витрати, сукупні грошові витрати в розрахунку на 1ц живої та забійної маси, істивної частини (м'якоти), білку, істивної сухої речовини (ІСР) і на 1ГДж енергії в білку та жирі м'ясної продукції, витрати енергії сукупної та по видам ресурсів на одиницю продукції, питомі капіталовкладення у розрахунку на одне скотомісце і на одиницю продукції, фондівдача і фондмісткість, строк окупності капітальних вкладень прибутками, потреба у кормовій площі в розрахунку на одиницю продукції, розмір прибутку від реалізації м'яса в розрахунку на 100га кормової площі, конверсія (перетворення) енергії живої праці, кормів та інших засобів у енергію м'ясної продукції (білку та жиру), біоенергетичний коефіцієнт, ресурсівдача і ресурсомісткість, строк окупності ресурсного потенціалу. Головними критеріями ефективності при оцінці різних технологій утримання м'ясної худоби прийняті розмір виробництва продукції і маса прибутку, одержуваного у розрахунку на 100га кормової площі, конверсія енергії, ресурсівдача всього ресурсного потенціалу. Цільова функція - максимум прибутку на 100га кормової площі.

Основні положення дисертації, які виносяться на захист:

- залежність показників продуктивності худоби і якості м'ясної продукції від технології утримання. Експериментально доведено, що продуктивність тварин в перекладі на істивну суху речовину (ІСР) при прив'язній технології утримання підвищується на 33,8% у порівнянні з глибокою підстилкою. У тварин на прив'язі жирність м'яса вища, а вміст кісток і води в туші менший. Процент білку при усіх технологіях суттєво не відрізняється;

- економічна ефективність використання кормових ресурсів при різних технологіях утримання м'ясної худоби. При безприв'язному утриманні скота на глибокій підстилці у порівнянні з прив'язним витрати кормів на 1ц істивної сухої речовини збільшуються на 32,6%;

- економічна ефективність використання трудових ресурсів при різних технологіях утримання м'ясної худоби. Використання безприв'язного утримання на глибокій підстилці дало змогу підвищити продуктивність праці робітників ферми на 47,6% у порівнянні з прив'язним;

-економічна ефективність використання основних і оборотних фондів при різних технологіях утримання м'ясної худоби. Встановлено, що у розрахунку на 1ц ІСР при прив'язному утриманні потрібно пального і палива у 4,2 рази, а електроенергії - у 2,6 рази більше, ніж на глибокій підстилці: собівартість 1ц ІСР на глибокій підстилці на 9,9%, у комбібоксах - на 7,4% вища, ніж на прив'язі: фондівдлача на глибокій підстилці - 0,56, у комбібоксах - 0,50, на прив'язі - 0,53; строк окупності основних фондів відповідно 8,4; 8,6 і 6,7 років:

-ефективність використання енергії при різних технологіях утримання м'ясної худоби. Встановлено, що при безприв'язному утриманні на глибокій підстилці витрати енергії на 1ц ІСР становили 112,5ГДж, в комбібоксах - 127,5, на прив'язі - 120,9ГДж а в розрахунку на 1ГДж у білку та жирі (конверсія енергії) відповідно 37,1; 41,0 і 37,6ГДж:

-економічна ефективність використання земельних ресурсів при різних технологіях утримання м'ясної худоби. Встановлено, що у розрахунку на 100га кормової площі виробництво їстівної сухої речовини складає на глибокій підстилці 41,9ц (100%), у комбібоксах - 49,6 (118,4%), на прив'язі - 55,6ц (132,7%), а розмір прибутку відповідно 100; 128,2 і 176,7%:

-розміри і структура ресурсного потенціалу при різних технологіях утримання м'ясної худоби. В структурі ресурсного потенціалу при різних технологіях утримання худоби 10-15% припадає на трудові ресурси, 26-33% - земельні ресурси, 40-43% - основні виробничі фонди сільськогосподарського призначення, 17-18% - матеріальні оборотні фонди:

-економічна ефективність використання ресурсного потенціалу при різних технологіях утримання м'ясної худоби. Дослідами встановлено, що у м'ясному скотарстві ресурсний потенціал найбільш ефективно використовується при прив'язній технології утримання худоби. Так, виробництво енергії в білку та жирі м'ясної продукції в розрахунку на 100крб. ресурсного потенціалу (ресурсовіддача) на глибокій підстилці склало 14,84крб. (100%), у комбібоксах - 15,63 (105,3%), на прив'язі - 16,65крб. (112,2%); одержано прибутку на 100крб. ресурсного потенціалу - 2,48крб. (100%); 3,24 (130,6%) і 4,76крб. (191,9%); строк окупності ресурсного потенціалу прибутками відповідно 40,3; 30,9 і 21,0 рік.

Практична значущість роботи. На основі проведених досліджень надається можливим об'єктивно вибрати найбільш економічну технологію утримання м'ясної худоби з урахуванням конкретних природних і економічних умов - забезпеченості земельними, трудовими та кормовими ресурсами, приміщеннями, пально-мастильними матеріалами, паливом, електроенергією, підстилок та іншими засобами і вартості використовуємих ресурсів.

Апробація роботи. Дисертацію виповнено як складову частину досліджень по проблемі виробництва яловичини: "Розробити і економічно обґрунтувати організаційно-виробничі положення та основні параметри перспективної моделі підприємств по інтенсивному виробництву яловичини" (номер госреєстрації 018.6.0048.346). Пропозиції по проведеним дослідженням впроваджено у господарствах Знам'янського та Устинівського районів Кіровоградської області (довідки долаються). Результати досліджень докладались на республіканській науково-практичній конференції молодих вчених і спеціалістів, м. Харків, 1989р. Основні положення дисертації опубліковано в 6-ти друкованих роботах загальним обсягом 1,1 д. л.

Обсяг і структура роботи. Дисертація складається з вступу, п'яти глав, висновків і пропозицій. Робота викладена на 179 сторінках машинописного тексту, містить 75 таблиць і 4 приложення. Перелік використаної літератури містить 241 найменування, з яких 13 - іноземні.

Автор дякує співробітникам відділу виробництва яловичини Інституту тваринництва УАН Є. І. Чигринову, С. Г. Юрченко, Д. Г. Батир за велику поміч в організації та проведенні досліджень.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми, поставлено мету і завдання досліджень, коротко приводиться те нове, що вноситься автором в досліджувану проблему, а також основні положення роботи, які пропонуються до захисту.

В першій главі "ПОСТАНОВА ПИТАННЯ" викладено матеріали аналізу, вивчення та узагальнення досвіду наукових установ і роботи господарств по виробництву яловичини в м'ясному скотарстві при різних технологіях утримання. Наведено характеристики кожної технології утримання і в порівнянні їх між собою по продуктивності худоби, використанню трудових, кормових та інших виробничих ресу-

рсів. Зроблено висновок про необхідність постанови спеціального експерименту з метов проведення комплексної оцінки різних технологій утримання м'ясної худоби, а також для розробки та економічного обґрунтування розмірів та структури ресурсного потенціалу.

В другій главі "РЕЗУЛЬТАТИ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ПО ЕФЕКТИВНОСТІ РІЗНИХ ТЕХНОЛОГІЙ УТРИМАННЯ М'ЯСНОЇ ХУДОБИ" приведено методику і результати двох науково-виробничих експериментів, виконаних у 1988-1990 роках в колгоспі ім. Т.Г.Шевченка Знам'янського району Кіровоградської області (табл. 1).

1. Показники вирощування молодняка при різних технологіях утримання м'ясної худоби

Показники	Безприв'язне утримання		Прив'язне утримання
	Гл. підстилка	Комбібокси	
Жива маса, кг:			
при народженні	33.7 [±] 1.2	34.1 [±] 1.3	33.7 [±] 1.2
при реалізації (660дн.)	602.4 [±] 9.6	630.9 [±] 11.8	637.8 [±] 11.6
Середньодобовий приріст від народження до убов, г	861 [±] 13.2	904 [±] 16.6	915 [±] 16.1
Маса туші, кг	330.2 [±] 10.1	358.2 [±] 9.1	367.1 [±] 14.8
Маса внутрішнього жиру, кг	11.1 [±] 0.7	12.1 [±] 1.1	15.6 [±] 1.4
Забійна маса, кг	341.3 [±] 10.3	370.3 [±] 9.7	382.7 [±] 16.0
Забійний вихід, %	59.8	61.8	62.9
Маса м'якоті в туші, кг	268.5 [±] 7.9	294.1 [±] 7.7	301.8 [±] 12.4
Вихід кісток, хрящів та сухожил, %	18.7	17.9	17.8
Вміст у середній пробі м'якоті, %:			
білку	17.78	17.82	17.41
жиру	15.72	18.59	22.87
сухої речовини	34.50	37.32	41.09
Вміст у туші, кг:			
білку	47.7	52.4	52.5
істивної сухої речовини	92.6	109.8	124.0

Після отелення було сформовано три дослідні групи тварин по 20 корів з 20 телятами в кожній групі у квітні 1988 року по першій серії і стільки ж тварин у жовтні того ж року по другій серії дослідів: I група - утримання безприв'язне на глибокій підстилці; II - безприв'язне в комбібоксах; III група - на прив'язі.

Рівень і повноцінність годівлі корів і телят в усіх дослідних групах були однаковими.

Для вивчення м'ясної продуктивності дослідних тварин і якості м'яса проводили контрольний забій 24 бичків.

На основі первинних і бухгалтерських даних по кожній групі молодняку визначали показники продуктивності, витрат кормів, труда і грошових коштів за загальноприйнятою методикою.

У третій главі "ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧИХ РЕСУРСІВ ПРИ РІЗНИХ ТЕХНОЛОГІЯХ УТРИМАННЯ М'ЯСНОЇ ХУДОБИ" доведено результати розробок по визначенню порівняльної економічної ефективності різних технологій утримання. По усіх видах ресурсів, вжитих по фермі на 1200 м'ясних корів із шлейфом, проведено розрахунки за допомогою ЕОМ при єдиній собівартості і врожайності кормів за основними показниками.

Хоча рівень і повноцінність годівлі м'ясної худоби при усіх вивчаємих технологіях утримання були однаковими, продуктивність по групах відрізнялась. Найбільш об'єктивними показниками оцінки м'ясної продуктивності худоби є вихід істинної сухої речовини і кількість енергії, отриманої у білку і жирі м'якоті туші. По виходу істинної сухої речовини на голову прив'язь перевершувала глибоку підстилку на 34%, а по енергії у білку і жирі м'ясної продукції - на 42%.

По затратах труда, пально-мастильних матеріалів і палива, електроенергії (табл. 2) самою економічною є глибока підстилка.

2. Ефективність використання труда, кормів та інших ресурсів при різних технологіях утримання (в натурі на 1ц продукції)

Види, ресурсів	Безприв'язне утримання				Прив'язне утримання	
	Гл. підстилка		Комбібокси		утримання	
	Приріст	ІСР	Приріст	ІСР	Приріст	ІСР
Труд, люд.-год.	10.9	70.8	13.2	75.8	20.3	104.5
Корми, ц корм.од.	11.7	76.0	11.2	64.2	11.1	57.3
ПММ і паливо, кг	27.7	180	141	813	147	756
Електроенергія, кВт.-год.	83.3	542	238	1369	275	1415
Підстилка, ц	3.4	22.1	0.6	3.4	0.9	4.7
Вода, куб.м	7.3	47.6	7.0	40.2	6.9	35.6
Кормова площа, га	0.367	2.387	0.351	2.017	0.349	1.797

по затратах кормів, води і використанню кормової площі - переваги за прив'язним утриманням, а підстилка найбільш економічно витрачається при комбібоксах.

Собівартість 1ц ІСР при усіх технологіях суттєво не відрізнялася. У структурі собівартості продукції питома вага затрат на зарплату, амортизацію і поточний ремонт, ПММ і паливо, електроенергію, інші прямі витрати була найменшою при глибокій підстилці, на корми - при прив'язному утриманні, на підстилку - у комбібоксах.

Четверта глава "ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ЕНЕРГІЇ ПРИ РІЗНИХ ТЕХНОЛОГІЯХ УТРИМАННЯ М'ЯСНОЇ ХУДОБИ". В умовах економічної кризи, в яких опинилась Україна, безпрецедентної для мирного часу інфляції, нестабільності і незіставлення цін на виробничі ресурси показник собівартості продукції є недостатньо об'єктивним. Тому оцінка різних технологій утримання м'ясної худоби

3. Витрати енергії та її структура при різних технологіях утримання

Показники	Безприв'язне утримання				Прив'язне утримання	
	Гл. підстилка		Комбібокси			
	ГДж	%	ГДж	%	ГДж	%
В кормах	9.48	54.8	9.48	42.7	9.43	40.1
В живій праці	0.39	2.2	0.49	2.2	0.76	3.2
В ПММ і паливі	1.22	7.1	5.07	22.8	5.27	22.4
в т.ч. ПММ	0.91	5.3	0.69	3.1	0.70	3.0
В електроенергії	0.87	5.0	2.59	11.7	2.98	12.7
В підстилці	2.03	11.7	0.38	1.7	0.57	2.5
У затратах на водо-постачання	0.01	0.1	0.01	0.1	0.01	0.1
В основних засобах і затратах на поточний ремонт	1.89	10.9	2.31	10.4	2.44	10.3
У затратах на інші прямі витрати	0.29	1.7	0.42	1.9	0.51	2.2
У затратах на накладні витрати	1.13	6.5	1.45	6.5	1.54	6.5
Разом витрат на 1ц: приросту	17.31	100	22.20	100	23.51	100
ІСР	112.55	100	127.54	100	120.93	100

була проведена ще і по витратах енергії на одиницю м'ясної продукції (табл. 3 і 4). По витратах енергії на одиницю продукції і на 1ГДж в білку і жирі м'ясної продукції вивчаємі технології суттєво не відрізнялись. Прибуток по енергії в розрахунку на 100га кормової площі найменшим був по комбібоксовій групі (100%), на глибокій підстилці він становив 110%, а на прив'язі - 150%.

В п'ятій главі "ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПРИ РІЗНИХ ТЕХНОЛОГІЯХ УТРИМАННЯ М'ЯСНОЇ ХУДОБИ" на основі проведених експериментальних досліджень, узагальнення досвіду роботи передових господарств, вивчення літературних даних

4. Економічна ефективність конверсії енергії при різних технологіях утримання

Показники	Безприв'язне утримання				Прив'язне утримання	
	Гл. підстилка		Комбібокси		утримання	
	При оцінці гною:					
	по вар-тості	по енергії	по вар-тості	по енергії	по вар-тості	по енергії
Виробництво по фермі, ц:						
білок	572	572	629	629	630	630
жир	506	506	656	656	828	828
Вироблено енергії в білку і жирі, ГДж:						
по фермі	3371	3371	4101	4101	4785	4785
на 100га кормової площі	127.0	127.0	154.3	154.3	178.9	178.9
Те ж, у % до I варіанту	100	100	121.5	121.5	140.9	140.9
Витрати вжитої енергії (без енергії у кормах і підстилці) на 1ГДж у білку і жирі	40.52	37.13	43.71	40.99	40.12	37.61
Те ж, у % до 3 варіанту	101.0	98.7	108.9	109.0	100	100
Умовна собівартість 1ГДж енергії здобутої в білку і жирі (1ГДж = 1крб.)	40.52	37.13	43.71	40.99	40.12	37.61
Виручка за 1ГДж в білку і жирі	56.17	52.66	56.17	52.66	56.17	52.66
Рентабельність, %	39.2	41.8	28.5	28.5	40	40
Прибуток на 100га кормової площі	1988	1972	1922	1800	2871	2692
Те ж, у % до I варіанту	100	100	96.7	91.3	144.5	136.5

визначена економічна ефективність використання ресурсного потенціалу при різних технологіях утримання м'ясної худоби в умовах степової зони України по фермі на 1200 м'ясних корів із шлейфом (табл. 5, 6, 7).

Узагальнюючим показником економічної ефективності в тваринництві є розмір виробництва продукції і маса прибутку, що одержують у розрахунку на одиницю кормової площі. Це пов'язано з обмеженістю земельних ресурсів, придатних для сільськогосподарського виробництва при досягнутому рівні розвитку виробничих сил. Встановлено, що за розміром прибутку, який одержують в розрахунку на одиницю кормової площі, найефективнішою є технологія прив'язного утримання (табл. 5). Так, розмір прибутку в розрахунку на 100га кормової площі в умовах прив'язної технології в порівнянні з безприв'язною на глибокій підстилці збільшується на 76,7%.

5. Економічна ефективність використання кормової площі при різних технологіях утримання

Показники	Безприв'язне утримання				Прив'язне утримання	
	Гл. підстилка		Комбібоксы			
	Приріст	ІСР	Приріст	ІСР		
Собівартість 1ц, тис.крб.	1519	9876	1680	9652	1747	8984
Виручка за 1ц, тис.крб.	2445	12578	2445	12578	2445	12578
Рентабельність, %	61.0	27.4	45.5	30.3	40	40
Потреба у кормовій площі по фермі, га	2655	2655	2658	2658	2674	2674
На 100га кормової площі:						
виробництво, ц	272.3	41.9	284.8	49.6	286.2	55.6
прибуток, млн.крб.	252.2	113.2	217.9	145.1	199.9	199.9
Те ж, у % до I варіанту	100	100	86.4	128.2	79.3	176.7

За показником фондівдлачі суттєвої різниці між вивчаємими технологіями не було (табл. 6), строк окупності основних фондів прибутками найменший при прив'язному утриманні, а найбільший у комбібоксах.

Використуємі технології суттєво відрізняються по питомій вазі трудових та земельних ресурсів (табл. 7). У м'ясному скотарстві розмір ресурсного потенціалу на корову із шлейфом і ресурсонасиченість на 100га кормової площі мінімальні при утриманні на

6. Економічна ефективність використання основних виробничих фондів при різних технологіях утримання (млн. крб.)

Показники	Безприв'язне утримання				Прив'язне утримання	
	Гл. підстилка		Комбібокси		утримання	
	Приріст	ICP	Приріст	ICP	Приріст	ICP
Поголів'я м'ясної худоби на фермі, гол.	3500	3500	3500	3500	3500	3500
Вартість основних фондів (без корів)	25200	25200	33274	33274	35622	35622
Розмір основних фондів на корову із шлейфом	21.00	21.00	27.73	27.73	29.69	29.69
Кількість працюючих, люд.	41	41	52	52	81	81
Фондоозброєність	614.6	614.6	639.9	639.9	439.8	439.8
Фондовіддача	0.70	0.56	0.56	0.50	0.53	0.53
Фондомісткість	1.43	1.80	1.80	2.01	1.90	1.90
Строк окупності основних фондів, років	3.8	8.4	5.7	8.6	6.7	6.7

7. Розмір ресурсного потенціалу для ферми на 1200 корів із шлейфом і його структура при різних технологіях утримання

Показники	Безприв'язне утримання				Прив'язне утримання	
	Гл. підстилка		Комбібокси		утримання	
	млрд. крб.	%	млрд. крб.	%	млрд. крб.	%
Трудові ресурси	8.7	9.8	11.1	10.8	17.3	15.3
Земельні ресурси	28.9	32.5	28.9	28.2	29.1	25.9
Основні виробничі фонди с.-г. призначення	35.2	39.6	44.4	43.2	47.1	41.9
в т. ч. основне стадо корів	10.0	11.3	11.1	10.8	11.5	10.3
Оборотні матеріальні фонди	16.0	18.0	18.3	17.8	18.9	16.8
в т. ч. вартість молодняку	6.1	6.9	7.0	6.9	7.3	6.5
- " - вартість кормів	6.6	7.4	6.6	6.4	6.6	5.9
Разом ресурсного потенціалу: по фермі	88.9	100	102.6	100	112.4	100
Ресурсонасиченість (на 100га)	3.35	-	3.86	-	4.20	-
на корову із шлейфом, млн. крб.	74.1	-	85.5	-	93.7	-
Ресурсозброєність	2.2	-	2.0	-	1.4	-

глибокій підстилці, а максимальні - на прив'язі. По ресурсозоброності закономірність зворотня.

Розмір прибутку у розрахунку на 100крб. вартості трудових, земельних, основних та оборотних матеріальних фондів, а також сукупного ресурсного потенціалу (ресурсовіддача) найбільш високий при прив'язному утриманні, а найменший - на глибокій підстилці. По строку окупності ресурсного потенціалу перевага також за прив'язним утриманням.

В И С Н О В К И І П Р О П О З И Ц І І

1. Експериментально встановлено, що у степовій зоні для отримання середньодобового приросту молодняка порядку 860-920г при будь-якій технології утримання в розрахунку на м'ясну корову із шлейфом необхідно згодувувати за рік 70-71ц корм.од. Розробки з допомогою ЕОМ показали, що за розміром одержуваної продукції і прибутку в розрахунку на 100га кормової площі найбільш ефективною є така структура кормів за поживністю: концкорми - 29%, силос - 21, сіно - 3, сінах багаторічних трав - 6, солома - 6, зелені - 35, в тому числі пасовишні - 5%. Така структура забезпечила економів кормової площі у порівнянні з дослідною на 1,9% і підвищення прибутку на 4,1-5,2%.

2. Хоча рівень і повноцінність годівлі м'ясної худоби при усіх вивчаємих технологіях утримання були однаковими, продуктивність по групах мала різницю. Але при цьому за показником середньодобових приростів різниця між групами була несуттєвою (до 6%), по виходу забійної маси, м'якоті і білку - до 10-12%. Суттєвою різниця була по виходу істотної сухої речовини (ІСР) - до 34% і енергії в білку та жирі м'ясної продукції - до 42%. Самими об'єктивними показниками оцінки м'ясної продуктивності худоби є вихід істотної сухої речовини і кількість енергії, одержаної у білку та жирі м'якоті туші.

3. Експериментально встановлено, що найбільш висока продуктивність м'ясної худоби досягається при утриманні на прив'язі. Так, якщо середньодобовий приріст в дослідях (у перекладі на ІСР) при безприв'язному утриманні на глибокій підстилці прийняти за 100%, то в комбіюксах він на 18,5, а на прив'язі - на 33,8% вищий. Порівнювати продуктивність за показником живої маси тварин, яких вирощували при різних технологіях утримання, неправомірно, так як

він якісно різний. При утриманні молодняка на глибокій підстилці маса туші і забійний вихід були найменшими, приріст характеризувався малим процентом істинної сухої речовини і великою кількістю кісток, хрящів, сухожилів і води, а на прив'язі закономірність була зворотньою. За хімічним складом м'ясо тварин усіх груп відповідало рекомендованим медичним нормам, а по вкусовим якостям відповідало потребам споживача.

4. Експериментально доведено, що кормові ресурси найбільш економно використовуються при прив'язному утриманні худоби. В розрахунку на 1ц ІСР при такій технології витрати кормів склали 57,3ц корм.од. (100%), в комбібоксах - 64,2 (112,1%), на глибокій підстилці - 76,0ц корм.од. (132,6%), а на 1ГДж в білку і жирі м'якоті туші відповідно 17,81ц корм. од. (100%), 20,64 (115,9%), 25,06ц корм. од. (140,7%). Таким чином, при оцінці витрат кормів за загальноприйнятою методикою, на глибокій підстилці порівняно з прив'яззю 28,9% енергії кормів витрачається нерационально на постійні зайві рухи та зігрівання тіла тварин взимку. Із врахуванням більшого виходу гною при утриманні худоби на глибокій підстилці ці витрати склали 25,8%.

5. Найбільш висока продуктивність праці досягається при безприв'язному утриманні на глибокій підстилці. Так, якщо виробництво ІСР в розрахунку на 1 середньорічного робітника при прив'язній технології утримання худоби прийняти за 100% (18,4ц), то у комбібоксах воно складе 137,5% (25,3ц), а на глибокій підстилці - 147,6% (27,1ц).

6. Виявлено, що по затратах пально-мастильних матеріалів, палива і електроенергії у розрахунку на одиницю продукції найбільш економічною є технологія безприв'язного утримання на глибокій підстилці. Так, у розрахунку на 1ц ІСР на глибокій підстилці потрібно ПММ і палива 180кг (100%), в комбібоксах - 813 (452%), на прив'язі - 756кг (420%); електроенергії відповідно - 542кВт.год. (100%), 1369 (253%), 1415кВт.год. (261%).

7. За показниками собіварості продукції вивчаємі технології не мали суттєвої різниці. Так, собівартість 1ц ІСР на прив'язі складала 8,98млн.крб. (100%), в комбібоксах - 9,65 (107,4%), на глибокій підстилці - 9,88млн.крб. (109,9%).

8. Вартість основних фондів на голову худоби найбільш висока при прив'язному утриманні, а найнижча - на глибокій підстилці. В

розрахунку на корову із шлейфом вартість основних фондів (без вартості корів) склала на глибокій підстилці 21,0млн.крб. (100%), в комбібоксах - 27,7 (132%), на прив'язі - 29,7млн.крб. (141%). За показниками фондівдлачі суттєвих різниць між технологіями утримання немає (0,56 - на глибокій підстилці, 0,50 - в комбібоксах і 0,53 - на прив'язі). Строк окупності основних фондів прибутками найменший при прив'язному утриманні - 6,7 років, на глибокій підстилці - 8,4, в комбібоксах - 8,6 років.

9. Було встановлено, що і за витратами енергії на одиницю продукції вивчасмі технології суттєво не відрізнялись. Так, на 1ц ІСР при безприв'язному утриманні на глибокій підстилці витрачено енергії 112,6ГДж (100%), у комбібоксах - 127,5 (113,3%), на прив'язі - 120,9ГДж (107,5%), а у розрахунку на 1ГДж в білку і хірі м'ясної продукції (конверсія енергії) відповідно 37,1ГДж (100%), 41,0 (110,4%), 37,6ГДж (101,3%).

10. Встановлено, що земельні ресурси найбільш раціонально використовуються при прив'язній технології. Так, у розрахунку на 100га кормової площі виробництво ІСР становить на глибокій підстилці 41,9ц (100%), в комбібоксах - 49,6 (118,4%), на прив'язі - 55,6ц (132,7%), а розмір прибутку відповідно - 100: 128,2 і 176,7%. Виробництво енергії в білку і хірі м'ясної продукції на 100га склало на глибокій підстилці 127,0ГДж (100%), в комбібоксах 154,3ГДж (121,5%), на прив'язі 178,9ГДж (140,9%).

11. В структурі ресурсного потенціалу при різних технологіях утримання худоби 10-15% припадає на трудові ресурси, 26-33% - земельні ресурси, 40-43% - основні виробничі фонди сільськогосподарського призначення, 17-18% - матеріальні оборотні фонди. Застосовувані технології суттєво відрізняються тільки за питомою вагою трудових і земельних ресурсів. Так, на глибокій підстилці питома вага трудових ресурсів в складі сукупного ресурсного потенціалу складає тільки 9,8%, а на прив'язі 15,3%; питома вага земельних ресурсів найменша при прив'язному утриманні (25,9%) і найбільша - при глибокій підстилці (32,5%).

12. При використанні усіх видів виробничих ресурсів висвітлюється чітка залежність: розмір валового доходу і прибутку в розрахунку на 100крб. вартості і трудових, і земельних ресурсів, і основних, і оборотних матеріальних фондів з переходом від глибокої підстилки до прив'язного утримання підвищується, а комбібокси

займають проміжне положення.

13. Дослідженнями встановлено, що в м'ясному скотарстві розмір ресурсного потенціалу і ресурсонасиченість мінімальні при утриманні на глибокій підстилці, а максимальні - на прив'язі. Якщо вартість ресурсного потенціалу в розрахунку на корову із шлейфом при безприв'язному утриманні на глибокій підстилці прийняти за 100% (74,05млн.крб.), то в комбібоксах вона становитиме 115,5% (85,53млн.крб.), а на прив'язі - 126,5% (93,67млн.крб.); ресурсонасиченість відповідно - 100% (3347млн.крб.), 115,4% (3861млн.крб.), 125,6% (4203млн.крб.). По ресурсозброєності перше місце посіла глибока підстилка - 2167млн.крб. (100%), друге - комбібоксы - 1973 (91,0%), третє - прив'язь - 1388млн.крб. (64,1%).

14. Незважаючи на те, що при прив'язному утриманні у розрахунку на корову із шлейфом і на 100га кормової площі розмір ресурсного потенціалу є максимальним, саме ця технологія забезпечує найбільш високу ефективність його використання. Так, виробництво енергії у білку і жирі м'ясної продукції (тобто вартість валової продукції за цінами реалізації) у розрахунку на 100крб. ресурсного потенціалу (ресурсовіддача) склало на глибокій підстилці 14,84крб. (100%), у комбібоксах - 15,63 (105,3%), на прив'язі - 16,65крб. (112,2%). Одержано валового доходу на 100крб. ресурсного потенціалу на глибокій підстилці 2,76крб. (100%), в комбібоксах 3,54крб. (128,3%), на прив'язі 5,20крб. (188,4%); строк окупності ресурсного потенціалу прибутками відповідно 40,3; 30,9 і 21,0 років.

15. Безприв'язне утримання м'ясної худоби на глибокій підстилці у порівнянні з іншими технологіями має переваги за показниками продуктивності праці, витрат ПММ, палива і електроенергії, вартості скотомісця і зв'язаних з нею витрат на амортизацію і поточний ремонт основних засобів. Але ця технологія має і суттєвий недолік, який полягає в зниженні продуктивності тварин і оплати корму продукцією. І цей практично єдиний недолік глибокої підстилки зводить на-нівець усі її багаточисельні переваги.

16. Найбільш головним (узагальнюючим) показником економічної ефективності виробництва продукції тваринництва, яке базується на власних кормах, є розмір виробництва продукції і маса прибутку у розрахунку на одиниць кормової площі. Дослідження показали, що за розміром отримуваного прибутку у розрахунку на одиниць кормової

площі самою ефективною є технологія прив'язного утримання. Так, розмір прибутку у розрахунку на 100га кормової площі при счисленні витрат у грошовому виразі в умовах прив'язної технології у порівнянні з безприв'язною на глибокій підстилці зростає на 77%. Прибуток по енергії у розрахунку на 100га кормової площі був найменшим по комбібоксовій групі, на глибокій підстилці він на 10%, а на прив'язі - на 50% вищий. Ці показники є головними при оцінці ефективності використання вжитого ресурсного потенціалу, тобто витрат поточного року.

17. Важливішим показником ефективності використання усього застосованого (функціонуючого) ресурсного потенціалу є розмір прибутку у розрахунку на 100крб. ресурсного потенціалу. Він склав на глибокій підстилці 2,48крб. (100%), у комбібоксах 3,24 (130,6%), на прив'язі 4,76крб. (191,9%). Таким чином, і за розміром прибутку на 100крб. усього застосованого ресурсного потенціалу, самим ефективним є прив'язне утримання.

18. На основі комплексної зоотехнічної, економічної і енергетичної оцінки різних технологій прийшли до висновку, що по головним (узагальнюючим) показникам самої ресурсозберігаючої і енергозберігаючої технологій в степовій зоні є прив'язна, на другому місці - глибока підстилка, а самим ресурсо- і енергозатратним є утримання худоби в комбібоксах.

19. Однак, хоча дослідженнями встановлено незаперечні економічні переваги прив'язного утримання худоби перед іншими технологіями, зробити однозначний висновок про доцільність використання в усіх зонах і районах України тільки прив'язної технології не можна, так як вирішальний вплив на вибір технології у конкретній зоні чинить такий фактор, котрий знаходиться у мінімумі. Отримані результати дають можливість об'єктивно вибрати найбільш економічну технологію утримання м'ясної худоби з урахуванням конкретних природних і економічних умов - температури повітря в зимовий період, середньорічної кількості опадів, забезпеченості земельними, трудовими та кормовими ресурсами, приміщеннями, пально-мастильними матеріалами, паливом, електроенергією, підстилкою та іншими засобами і їх вартості.

Перелік опублікованих робіт

1. Омеляненко А. А., Рыжков В. Г., Доротвк Э. Н., Чигринов Е. И., Глотова Г. А., Следько С. Е., Юрченко С. Г., Марченко В. А. и др. Методические рекомендации по созданию отрасли специализированного мясного скотоводства в спецхозах по производству говядины. - Харьков, НИИЖ Лесостепи и Полесья УССР, 1991. - 12с.

2. Омеляненко А. А., Рыжков В. Г., Доротвк Э. Н., Чигринов Е. И., Следько С. Е., Марченко В. А. и др. Методические рекомендации по созданию крестьянского хозяйства на 50 мясных коров. - Харьков, НИИЖ Лесостепи и Полесья УССР, 1990. - 30с.

3. Чигринов Е. И., Юрченко С. Г., Марченко В. А. Эффективность разных способов содержания мясных коров с телятами//Молочно-мясное скотоводство. - К.: Урожай, 1991, вып. 79. - С. 14-17. (укр. яз.).

4. Чигринов Е. И., Юрченко С. Г., Марченко В. А. Эффективность способов содержания мясных коров с телятами//Сб. Актуальные проблемы зоотехнической науки и практики/Харьков, ХЗВИ, 1990. - С. 64.

5. Чигринов Е. И., Юрченко С. Г., Марченко В. А. Новое в методике исследований по способам содержания мясного скота//Сб. Новое в методах зоотехнических исследований. - Харьков, 1992, Ч. 1. - С. 250-252.

6. Чигринов Е. И., Юрченко С. Г., Марченко В. А. Эффективність м'ясного скотарства при різних способах утримання//Зб. Молочне і м'ясне скотарство. К.: Урожай, 1993, вип. 82. - С. 27-29.

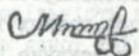
Марченко В. А. Экономическая эффективность использования ресурсного потенциала при разных технологиях содержания мясного скота. Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.07.02 - экономика сельского хозяйства и АПК, Днепропетровский гос. агр. ун-т., Днепропетровск, 1995. Защищается 6 научных работ, которые содержат исследования по комплексной оценке основных технологий содержания мясного скота, экономическому обоснованию размеров и структуры ресурсного потенциала, каждого производственного ресурса в отдельности и всего примененного и потребленного ресурсного потенциала. Установлено, что самой ресурсо- и энергосберегающей технологией является привязная, на втором месте беспривязная на глубокой подстилке, на третьем - беспривязная в комбикоксах. Осуществлено внедрение по проведенным исследованиям в хозяйствах Кировоградской области.

Marchenko V.A. Economic Efficiency of the Resource Potential at Various Beef Cattle Housing Systems.

A dissertation to receive a scientific degree of Candidate of Science (Economics) in speciality 08.07.02 - Economics of Agriculture and Agrarian Industrial Complex, Dnepropetrovsk State Agrarian University, Dnepropetrovsk, 1995. Six research work are defended, which contain the study, according to the multiple evaluation, of main housing technologies for beef cattle, the feasibility study of sizes and structures of the resource potential, every production resource separately and all the applied and used resource potential. It has been discovered that the most resource- and energy-saving technology was the stanchion one, followed by free stall system on deep litter with the free cubical housing coming third. The results obtained in this research were used for introduction at farms of the Kirovograd region.

Ключові слова: технологія утримання, продуктивність, якість продукції, оплата корму, продуктивність праці, виробничі ресурси, собівартість, енергія, структура, прибуток, рентабельність, фондівладча, ресурсний потенціал.

Відповідальний за випуск,
кандидат економічних наук,
доцент

 Макаренко П. Н.

Підписано до друку 29.03.95. Формат 60 x 84 1/8. Обл. - вид.
арк. 1,0. Ум. - друк. арк. 1,0. Тираж 100. Замовлення 190.

Дільниця оперативного друку ХДАУ.
312131, Харків, п/в "Комуніст - 1", учбове містечко ХДАУ.

AB 32.341

AB 32.341